

מה חדש?

כנסים וימי עיון

השתלמויות

אירועים

הערכה חלופית
לא עוד סיפור אגדה

מושג החודש:
הפעולה הדרמטית

יחידת הוראה:
רכיבים דרמטיים
ורכיבים בימתיים

משרד החינוך
אגף אמנויות
הפיקוח על הוראת
התאטרון

מנהלת תחום הדעת:
אפי וישניצקי לוי
עורכת:
רותי בן דור

מגמת תאטרון בית-ספר לאמנויות אריסון ת"א, הפקת סיום כיתה ט', "מעגל הגיר הקווקז", מחזה מאת ברטלוט ברכט

דצמבר 2018 חדשותרון - בימה ודעת

דבר המפמ"ר

"צריך שכל איש ידע ויבין, שבתוך תוכו דולק נר, ואין נרו שלו כנר חברו, ואין איש שאין לו נר. וצריך שכל איש ידע ויבין, שעליו לעמול ולגלות את אור הנר ברבים, ולהדליקו לאבוקה גדולה ולהאיר את העולם כולו"
הרב קוק

דברים מעוררי השראה אלה של הרב קוק יכולים להאיר על הכוח העצום שבלימודי התאטרון. לתלמידי התאטרון חווית הלמידה היא כמו חיפוש "האור הפנימי שלהם", גילוי של עניין וייחודיות, שאילת שאלות, קריאת טקסטים ובניית פרשנויות. הם לומדים ליצור הקשר בין עולמות תוכן שונים, בין הטקסט הדרמטי לבין הקונטקסט החברתי, ההיסטורי, האמנותי וכל זה מבנה את עולמם בתהליך מרתק של התבגרות. בעבודה המשותפת בקבוצות הם לומדים לכבד את המחשבה והרעיונות של החברים.

הם רואים את 'אורו של האחר'. ההבנה העמוקה כי יצירת תאטרון מבוססת על האמירה הצומחת מתוך דיאלוג עם הפרטנר, עם הטקסט, עם הקהל, מאפשרת לתלמיד להבין טוב יותר את ייחודו, להבין כי "אין נרו שלו כנר חברו" אך ביחד האור גדול יותר.

כמדי שנה אנו מזמינים אתכם להיות שותפים ולהגיע לאירועים בהם נוכל לחשוף ולגלות את אור הנר ברבים, להדליק את האבוקה ולהאיר את העשייה של התלמידים. אנא קראו את העדכונים על ימי העיון, ההשתלמויות, האירועים והיוזמות. כתבו לנו על תהליכים מרתקים ותהיו שותפים לפרסום קטלוג של יוזמות בהערכה חלופית ופרוייקטים קהילתיים בחטיבות הביניים וקחו חלק בתחרות של עבודות בגרות מצטיינות. אני מאחלת המשך עשייה מרתקת המאירה ומחזקת גם את הנר הפנימי של כל אחת ואחד מכם מתוך רצון להיות שותפים לאור הגדול.

בברכת חג חנוכה שמח!
אפי וישניצקי לוי מפמ"ר תאטרון
וצוות הפיקוח על הוראת התאטרון

השתלמויות

השתלמות "גוף ויצירה במרחב הציבורי" תחל בתאריך 10 בדצמבר 2018 ותתקיים במרכז כלים, רח' יצחק נפחא 3, בת-ים. ההשתלמות תעסוק בהיבטים תאורטיים ומעשיים של משחק, תנועה במרחב הציבורי ואמנות תלויה מקום, הבנייה ושכלול הכלים הפדגוגיים בהוראת התחום, הרחבה של השפה האמנותית והסתכלות בינתחומית על הוראת אמנות התאטרון והמחול. [להרשמה באתר פסג"ה תל-אביב](#)

אירועים

במהלך השנה נקיים מספר אירועים בהם נציג עבודות תלמידים בהתכנסויות מחוזיות ובהתכנסות ארצית של עבודות נבחרות באלמא ב-22 במאי 2019. ההתכנסויות יתקיימו בארבעת המחוזות: 14 במרץ 2019 – מחוז מרכז ות"א 27 במרץ 2019 – מחוז ירושלים 3 באפריל 2019 – מחוז דרום 10 באפריל 2019 – מחוז חיפה והצפון [לחצו להרשמה - מספר המקומות מוגבל!](#)

מתוך ההצגה "מומו", תלמידי מגמת תאטרון כיתה ט' בית ספר לאמנויות אריסון ת"א. בימוי: רותי בן דור

מה חדש?

מעל 20 בתי ספר יסודיים הכניסו למערכת הלימודים שיעורי תאטרון, בעקבות קול קורא שנשלח למנהלי בתי ספר ברחבי הארץ, מטעם האגף לאמנויות. נפתחו הזדמנויות רבות לשיבוץ מורים להוראת התאטרון במחוזות ובמגזרים השונים. מורים המעוניינים במשרות הוראת תאטרון לגילאי יסודי מוזמנים לשלוח קורות חיים ותעודת/רישיון הוראה לדוא"ל: effivi@education.gov.il

עדכונים ודיווחים של מגמות תאטרון בחטיבה העליונה ושיבוץ הבוחנים הסתיים בהצלחה. לביורים ועדכונים יש לפנות אל: theater@education.gov.il

השנה החלה יוזמה של מפגשי "מורים מובילים קהילות". קהילות אלו מאפשרות שיח מורים, עיסוק בסוגיות העולות מהשטח, ומענה לצרכים השונים שלכם. מפגשים אלה במסגרת של 60 שעות מקנות גמול. פעילות הקהילות תחל בדצמבר. מהרו להירשם: קהילה לומדת מחוז מרכז: <https://www.sapir.ac.il/content/6213> קהילה לומדת מחוז צפון: <https://www.sapir.ac.il/content/6216>

מפגש מורים בנושא הוראת תאטרון בכיתות א'-ב' יתקיים בתאריך 7/1/2019 בשעות 17:00-19:30, במשרד החינוך, רח' השלושה 2 ת"א באולם 3 קומה 1. במפגש תתארח נורית אייל מומחית להוראת תאטרון בגיל הרך ובעלת נסיון רב בתחום. יש להרשמה מראש מספר המקומות מוגבל. [להרשמה לחצו כאן.](#)

כנסים וימי עיון

במהלך השנה הקרובה מתוכננת השתלמות הכוללת שלושה חלקים: יום עיון בנושא **"תאטרון - סיפור"** יתקיים ב-9 בדצמבר 2018, באולם 206 א', בניין מקסיקו, אוניברסיטת תל-אביב. [להרשמה לחצו כאן.](#) יום עיון בנושא **"טקסט וקונטקסט – מהפכות חברתיות ואסתטיות בתאטרון"** יתקיים בחופשת הקיץ ביום ראשון ה-23 ביוני 2019, באוניברסיטת בר-אילן. השתלמות הקיץ למורי תאטרון בנושא **"טקסט וקונטקסט – מרעיון לביצוע"** תתקיים בתאריכים 30 ביוני ו-1 ביולי 2019, באוניברסיטת תל-אביב. **מורים שירצו לקבל גמול מחויבים להגיע לכל שלושת חלקי ההשתלמות ההרשמה להשתלמות הכוללת תפתח בקרוב באתר פסג"ה תל אביב.**

הערכה חלופית – לא עוד סיפור אגדה מיכל פלח

לפני שנים רבות, בארץ לא מאוד רחוקה, סיימה סטודנטית צעירה את לימודי ההוראה ויצאה אל מרחבי העולם מלאת מוטיבציה ורצון לשנות אותו, ואם לא אותו, אז לפחות את בית הספר הקרוב. היו לה רעיונות מהפכניים ממש, כמו למשל: ללמד מחוץ לכיתה ולא לערוך יותר מבחנים הבדוקים שיון חומר במקום הבנה, הטמעה ויישום. היא הייתה מצוידת בכותרות כמו "למידה משמעותית" ו"הוראה אחרת", במספרים, צבעים, נצנצים, בריסטולים וכמות מגזינים שלא הייתה מביישת אף רופא שיניים.

עם השנים ארזה העלמה את המספרים, הצבעים ושאר האוצרות בתיבה גדולה, החזירה את תלמידיה לכיתה וכתבה על הלוח שאלות חזרה לבגרות, כי עם כל הרצון הטוב, בחינת הבגרות דורשת להצטייד בעט כחול ולא בטוש נצנצים זוהר. בעודה מסמנת מילות שאלה בצבעים שונים, תהתה לאן נעלם החזון שלה ומה היה קורה אילו יכלה להעריך את התלמידים שלה באמצעים אחרים ומגוונים ולא באמצעות הושבתם אל השולחן עם עט, חוברת בחינה ומחברת משובצת. נשמע לכם מוכר? האם גם לכם יצא לתהות מה הייתם עושים לו רק יכולתם? ועכשיו, כשניתנת לכם האפשרות לא רק לחלום, אלא גם להגשים, מה אתם עושים אחרת?

בשנת 2013 קידם השר שי פירון את יוזמת "למידה משמעותית" כחלק מהרפורמה במערכת החינוך. מושג זה מתייחס לשינוי אופן הלימודים בכיתה, כלומר פנייה להוראה יצירתית וחוויתית תוך הגברת מעורבות התלמידים בתהליך הלמידה. פירון כיוון לחיבור בין הדרך לתוצר ואכן, הקשר בין דרכי הערכה חלופיות לדרכי הוראה חלופיות מתבקש ואף הכרחי. חמש שנים עברו מאז הרפורמה. חמש שנים בהן היה לנו זמן להבין מה קורה, להתאים את תכנית הלימודים ולנסות להבין איך מחשבים מסלול מחדש. האם ייתכן שהגיע הזמן להוציא את התיבה עם הבריסטולים והנצנצים? ומה ניתן לעשות אתה?

מקצוע התאטרון מזמן למידה אחרת וחשיבה יצירתית וכפועל יוצא גם מתבקשת התבוננות מחודשת על דרכי ההערכה שלנו. על מה ניתן להעריך? אילו אירועי הערכה ניתן לתכנן? ובעיקר, כיצד ליצור מהלך של הוראה חלופית ולא רק תוצר של הערכה חלופית? הדרך המועדפת עלי היא להחליט על תוצר ובהתאם אליו לבנות מהלך הוראה, שייצא מהקופסה עד כמה שניתן. התוצרים היותר שכיחים הם המונולוגים והדיאלוגים שמוערכים תחת יחידת נושא מתכנית הלימודים, כנראה בגלל גלגולם הקודם כ"מונדיאלים"¹. אולם יש תוצרי למידה המזמנים יצירתיות רבה ואף פותחים אפיקים חדשים של יידע ומיומנויות, ביניהם: עיצוב תלבושות לדמות ממחזה, עיצוב מאקט למחזה, כתיבת יומן אישי לדמות ועוד.

לצורך ההדגמה אבחר את מהלך ההוראה וההערכה החלופיות של בניית מאקט כתוצר סופי. את התוצר ניתן לשייך לכל אחד מנושאי הלימוד. אדגים זאת על הוראת התאטרון הריאליסטי. על מנת להחליט מה יהיה מהלך ההוראה, אבדוק מה ברצוני להעריך לפי מודל הימ"ה² תחומי הידע אותם אבקש להעריך הם: היכרות עם עלילת המחזה, שימוש בסמלים, היכרות עם הוראות הבימוי, תפקידי התפאורה, דימוי בימתי, או דגשים נוספים. המיומנויות הן: שרטוט, תכנון, בנייה, ציור, שימוש בתוכנות עיצוב פנים וכד', וההרגלים שאוכל להעריך הם: הגעה בזמן, נקיטת יוזמה, עבודת צוות, עמידה במצבי תסכול, הקשבה, אמפטיה, חשיבה יצירתית ועוד. על בסיס מודל הימ"ה אבנה את מהלך ההוראה עד לתוצר, תוך כדי הקניית הידע, המיומנויות וההרגלים ובאמצעי הוראה מגוונים ויצירתיים: קריאה חווייתית, יציאה מחוץ לכיתה, צילום דימויים חזותיים ברחבי העיר, שילוב סדנאות מעשיות ועוד. מודל זה ניתן ליישם על צורות שונות של הערכה חלופית.

אמנם עברו כמה שנים מזמן סיום הלימודים וההתרגשות מהרעיונות המהפכניים. אך לאחר שיעור שהועבר מחוץ לכיתה, שיעור בו כל התלמידים היו מלאי מוטיבציה ומעורבים באמת בתהליך הלמידה, אני מעזה לחשוב שייתכן והגיע הזמן להוריד את האבק שהצטבר על התיבה ולפזר קצת נצנצים האוויר.

¹ המונולוגים והדיאלוגים שהיוו חלק מבחינת הבגרות המעשית בעולם הישן
² ימ"ה: ידע, מיומנויות והרגלים.

מהנעשה בשטח

מגמת תאטרון מקיף יהוד, מתוך הפקות הבגרות
בהנחיית: רותי שמואלוב, 2017, 2018

1. "הזוג המוזר הגירסה הנשית" מאת ניל סיימון
2. "המערב הפרוע" מאת עלמה גניהר
3. "האמא" (עפ"י "האבא") מאת פלוריאן זלר

אנו מזמינים אתכם לקחת חלק פעיל בחדשותרונ – בימה ודעת שייצא לאור כל רבעון. נשמח לקבל מכם מאמרים, יחידות הוראה, רעיונות, תמונות ותיעוד מהפעילות שלכם במסגרת הוראת התאטרון. (יש לקבל את אישור התלמידים לפרסום תמונתם ברשת).

כתובת למשלוח: ruthi.b8@gmail.com

ועוד הזמנה לשתף בתוצרים המעולים שלכם:

- הפיקוח על התאטרון יוזם הוצאה לאור של אסופת מודלים בהוראה והערכה חלופית, על מנת לסייע לכם בבניית תכניות בהערכה חלופית. אנא שלחו אלינו דוגמאות מהנעשה במגמות (ראו קול קורא לחשיפת פרויקטים בהערכה חלופית בהמשך).
- בנוסף למודלים של הערכה חלופית אנו מעוניינים לפרסם פרויקטים נבחרים, בחטיבות הביניים, בנושא תאטרון במרחב הקהילתי. (ראו קול קורא בנושא בהמשך)

מושג החודש – הפעולה הדרמטית רותי בן דור

שוב ושוב עולה שאלה בפורומים ובפייסבוק היא מהי פעולה דרמטית? ([ראו לדוגמא פוסט מאת נופר שיטריט בקבוצת "דרמה קוויין מה-7/10/18"](#)). מה ההבדל בין פעולה פיזית, פעולה רגשית ופעולה דרמטית והאם יש בכלל הבדל ביניהן?

פעולה דרמטית היא שינוי. זוהי פעולה שצריכה לשנות משהו אצל הדמות האחרת (הפרטנר), או אצל עצמה ולכן ניתן להגדירה גם כגילוי. לדמות יש רצון. היא פועלת על מנת להתגבר על מכשולים ולממש את רצונה. לכן השאלה שצריכה להישאל היא מה "אני" (הדמות) עושה כדי לקבל את מה ש"אני" רוצה.¹ פעולות אמיתיות גורמות ליצירת פעולות נוספות וכך נוצר הדיאלוג. הפעולות שהדמות נוקטת יכולות להיות פיסיות, מילוליות, פסיכולוגיות וכמובן שילוב של כל אלה, אולם הן חותרות תמיד במטרה ליצור אינטראקציה עם הפעולות הפיזיות, המילוליות והפסיכולוגיות של הפרטנר. ומה שנעשה לדמות על ידי דמות/דמויות אחרות יגרמו תמיד לתגובה שתפעיל את הדמות בסדרה של פעולות נוספות. פעולה דרמטית תמיד תהיה 'פועל' לדוגמא: אם אני רוצה לשכנע אותך לבצע משהו, אני יכולה לשכנע, לאיים, לפתות, להתחנן וכו'. כל פעולה שיש בכוחה להפעיל את הפרטנר ולעורר בתגובה פעולה אחרת מצידו.² כל שמות התואר המתארות תכונה ויכולות לעיתים להופיע כטקטיקות (בכעס, במתינות, בעצב) הן אינן פעולה דרמטית. גם אם המחזאי כתב אותם מומלץ למחקם. רגשות אינם פעולה; הדמות יכולה להרגיש, אולם אם לא תינקט פעולה דבר לא ישתנה לא אצל הדמות ולא אצל הפרטנר.

מעניינת הגדרתו של יוסי יזרעאלי את הפעולה הדרמטית כחירומית, כלומר היא חייבת להיעשות, הפעולה אינה בגדר אפשרות אלא בגדר ההכרח. ובהקשר זה הדמות, לשיטתו, היא סך כל פעולותיה (הבלתי צפויות מדגיש יזרעאלי) ולכן היא אינה נקודת מוצא אלא תוצאה. אם כן, בעיצוב דמות עלינו לבדוק לעומק את הטקסט, לבחון את הפעולות שמבצעת הדמות בניגוד לשיטות עיצוב הדמות הדוגלות ביצירת תעודת זהות לדמות ללא הבנה עמוקה של פעולותיה במחזה.

ובכן, פעולה דרמטית אפקטיבית עושה משהו לפרטנר, היא מתקיימת באופן חד פעמי בהווה נתון, בנסיבות הספציפיות המיידיות והיא מחוללת שינוי או גילוי. ניתן לומר שהפעולה הדרמטית היא אמצעי הישרדותה של הדמות במחזה. המכשולים בהן היא נתקלת (שמקורן בנסיבות נתונות ואשר מתגלמות בפעולות דרמטיות נגדיות) הן המנוע ליצירת פעולות דרמטיות בדרך למימוש רצונה. פעולות דרמטיות הן סוכן שינוי. ולשם מה אנו עושים תאטרון אם לא בכדי לשנות?

ומילה אחרונה לנו, מורים לתאטרון, העוסקים בחינוך דורות של תלמידים. אם ניקח את ההנחה שבבסיס התאטרון מצוי הדיאלוג ומהותו של הדיאלוג הדרמטי היא התהוות הדדית תוך יצירת שינוי תמידי, הרי שאי אפשר שלא להזכיר את דבריו של פאולו פריירה ואמונתו בכוח המשנה והמשחרר של הדיאלוג החינוכי.³ הדיאלוג המשחרר הוא המאפשר לרכוש תובנות חברתיות, ומטרתו לבחון ערכים של צדק ושוויון ולהביא לשינוי.

¹ Uta Hagen, *A challenge for the Actor*, New York: Scribner, 1991. P:285

² שם, 287

³ פאולו פריירה, *מכתבים למורה: לאלה שמעזיזים ללמד*, תל-אביב: דרור לנפש, 2015.

עוד מהנעשה בשטח

2

1

3

מגמת תאטרון תלמה ילין, מתוך הפקות
הבגרות בהנחיית ראשת המגמה: ענת צדקוני,
2018

1. "מדיאה" מאת אוריפידס
2. "פנדו וליז" מאת פרננדו ארבאל
3. "פונדק הרוחות" מאת נתן אלתרמן

רוצים שגם ההפקות שלכם יקבלו במה בחדשותריון – בימה ודעת?
שלחו אלינו תמונות ונפרסם אותן.*
כתובת למשלוח: ruthi.b8@gmail.com

* יש לקבל את אישור התלמידים לפרסום תמונתם ברשת

יחידת הוראה – שפת התאטרון

רכיבים בימתיים ורכיבים דרמטיים

רותי בן דור

אחת ההבחנות הראשונות המומלצות, בהוראת שפת התאטרון, היא בין שני חלקיה העיקריים: רכיבים בימתיים ורכיבים דרמטיים. הכרת הרכיבים הבימתיים נועדה להבהיר את ייחודו של התאטרון כמדיום אמנותי, הבנת תפקידם של רכיבי החלל והתפאורה, התאורה, התלבושות, המוסיקה ועוד, ואופני יישומם בתוצר הבימתי. הכרת הרכיבים הדרמטיים מכוונת ללמידת מושגי היסוד של הדרמה – עלילה, נושא וקונפליקט, דמות, מקום וזמן, שפה ושיח.

בבית הספר לאמנויות בו אני מרכזת את מגמת התאטרון, נוכחתי לדעת שלמידת הרכיבים הבימתיים והדרמטיים וההבחנה ביניהם, בגילאי ד'–ו', אינה מובנת מאליה. ייתכן ותשאלו לשם מה בכלל הבחנה זו? ובכן, במהלך שנות הוראת המקצוע, שוכנעתי שההבחנה הטרימינולוגית והשיוך הנכון של הרכיבים, מעשירה את התלמידים וממקדת אותם במתן פרשנות הן ברמת המחזה והן ברמת ניתוח הצגות, וכן ממקדת את בחירותיהם האמנותיות במימוש הבימתי של הטקסט. הנה הצעה לדרכי הוראת הנושא (4-8 שיעורים בני 45 דקות):*

מטרות:

- ✓ התלמיד יכיר את רכיבי שפת התאטרון
- ✓ התלמיד יבין את ההבדלים בין סוגי הרכיבים
- ✓ התלמיד ימייץ/ישוץ את הרכיבים לקטגוריות
- ✓ התלמיד יעבוד בצוות ובשיתוף פעולה
- ✓ התלמיד יבוא לידי ביטוי באופן יצירתי ומהנה

שיעור מספר 1 - מעלים שאלה בפני התלמידים: ממה מורכב התאטרון או מה יש לנו בתאטרון (אפשרי ניסוח אחר של השאלה בהתאם לגיל). התלמידים מתחילים לזרוק: מקום, דמות, זמן, תפאורה, שחקן, תלבושות, מוסיקה, איפור, טקסט, חלל וכו'... כותבים את המושגים על הלוח בשני טורים (עדיין ללא כותרת), או בשני צבעים באופן מפוזר על הלוח. כאשר כל המושגים נכתבו על הלוח, שואלים את התלמידים מדוע החלוקה לשני טורים (או שני צבעים)? די מהר הם עולים על ההבדל. כותבים מעל כל טור את סוג הרכיב (בימתי/דרמטי). רשמים הגדרה פשוטה במחברת: **הרכיבים הדרמטיים שייכים למחזה והרכיבים הבימתיים שייכים להצגה. הרכיבים הבימתיים הם למעשה המימוש הפיזי (הגשמי) של הרכיבים הדרמטיים.**

במידה ונשאר זמן אפשר להתחיל לתרגל את המיון והשיוך. מומלץ לעשות זאת בעזרת חידון או משחק. תלמידי תרגלו בעזרת תפוזרת. התלמידים מחפשים את המילים ומקיפים את סוגי הרכיבים לפי צבעים (לנוחותכם, מצורף בסוף הכתבה). סיכום השיעור: המורה מציין/ת שם של רכיב והתלמידים משייכים לסוג המתאים.

שיעורים מספר 2 ו-3 – הטמעה בעזרת הכנת משחקים

ייתכן מאד שבזמן שעבר מהשיעור הקודם הדברים לא הופנמו לגמרי ונשכחו מעט. לכן מוצע להטמיע את הנושא באמצעות משחקים. את המשחק הראשון מביאה המורה. בשלב השני התלמידים ימציאו משחקים בעצמם.

שלב א' – ניסיתי וריאציה על תופסת עכברים. משחק שכל הילדים מכירים. הכינותי מבעוד מועד שלטים שניתן לתלות על הצוואר. בכל שלט רכיב בימתי או דרמטי כמספר התלמידים בקבוצה (אם יש הרבה תלמידים ניתן או לשחק בשתי קבוצות או לחזור על חלק מהרכיבים). משחקים תופסת עכברים כאשר רק רכיב בימתי יכול להציל רכיב בימתי אחר וכו' לרכיבים דרמטיים.

שלב ב' – מחולק לשני שיעורים. בהמשך שיעור מס' 2, לאחר שהתלמידים שיחקו מספר פעמים בתופסת עכברים, מחלקים את הכיתה לקבוצות של 3-4 תלמידים. כל קבוצה מכינה משחק שתכליתו היא ללמד את הרכיבים הבימתיים והדרמטיים וההבחנה ביניהם. בתום שלב התכנון כל קבוצה רושמת את החומרים הנדרשים להכנת המשחק שיצרו כגון: בריסטולים, דבק, טושים, צבעים, קישוטים, בקבוקים, כדורי קלקר, כל מה שנדרש. בשיעור מס' 3 – התלמידים מביאים את החומרים (המורה עוזר לארגן את הציוד, אולי רותם לפרוייקט את מחסן הציוד של בית הספר) ומכינים את המשחק.

שיעור מס' 4 (יכול לקחת יותר שיעורים תלוי בכמות המשחקים וגודל הכיתה) – התנסות במשחקים והפעלת ילדים אחרים.

שלב א' – כל קבוצה משחקת במשחק של עצמה ובדקת שהוא ישים. שלב ב' – יוצרים סבבים. בכל סבב כמה קבוצות מפעילות ושאר הילדים משחקים. כך יוצא לכל אחד גם להפעיל אחרים וגם לשחק במשחקים שונים תוך הטמעת נושא רכיבי שפת התאטרון. התלמידים מתנסים בהנחייה, בהסברת חוקי המשחק ובניהול, כמו גם בתרגול מתוך הנאה.

תפקיד המורה: להנחות את התלמידים בשלבים השונים של הפרויקט. בשיעורים הראשונים המורה יותר דומיננטית/ת וככל שמתקדמים, התלמידים הופכים עצמאיים יותר ויותר. תפקיד המורה הוא גם בתיווך ובמתן כלים לעבודה בצוות, ניהול דיאלוג ושיתוף פעולה. ייתכן והתלמידים יזדקקו לסיוע והדרכה בגיוס חומרי היצירה וביישום המשחקים.

דוגמא מהשטח:

בית ספר לאמנויות ת"א, מגמת תאטרון, כיתה ו', סה"כ 4 שיעורים (של 90 דקות כ"א). מערכי השיעור עבדו נפלא. התלמידים הפנימו את הנושא תוך למידה מהנה וחוויתית.

דוגמאות למשחקים שהתלמידים יצרו:

מרוץ שליחים – בצד אחד של החדר פיזרו התלמידים בקבוקים (בקבוקי שתייה מפלסטיק פקוקים ומלאים במעט מים לצורך יציבות) על כל בקבוק נכתב שם של רכיב. שתי קבוצות עומדות בשני טורים בצדו השני של החדר. טור אחד צריך להשיג את כל הבקבוקים עם הרכיבים הדרמטיים והטור השני את הבקבוקים עם הרכיבים הבימתיים. כל ילד בתורו, רץ ומביא בקבוק אחד בהתאם לרכיבים של קבוצתו. ברגע שקבוצה אספה את כל הרכיבים שלה מסתיים המשחק. שלב ספירת הנקודות. כל בקבוק שווה נקודה. אם אחד מהקבוצה טעה והביא בקבוק עם רכיב שגוי הקבוצה מאבדת נקודה. משחק אדיר! המשלב תחרות ספורטיבית, זריזות בזיהוי ושיוך, קבוצתיות. כולם רצו לשחק שוב ושוב.

משחק לוח בהשראת מונופול – התלמידים מתקדמים עם "חיילים" בעזרת הטלת קובייה. בכל ריבוע בו מצוייר סימן שאלה התלמיד מקבל קלף עם שאלה בנוגע לרכיב. אם הוא עונה נכון הוא מקבל ניקוד בהתאם.

משחק המשלב פנטומימה – שני זוגות מתחרים. בכל זוג אחד מדגים והשני מזהה ובכל סבב הם מתחלפים. השחקן שתורו להדגים מקבל קלף עליו רשום רכיב. הוא צריך להדגים לבן זוגו בפנטומימה. כאשר יש זיהוי, התלמיד המזהה רץ ושם את הקלף בתיבה מיועדת. המשחק מוגבל בזמן (דקה או שתיים לסבב). זוג שצבר את הכי הרבה קלפים הוא המנצח. והיו גם משחקי קליעה למטרה ותחרות זריזות במתן תשובה נכונה.

בכל המשחקים התלמידים יצרו גם אתגר פיזי/ספורטיבי (ריצה/ קליעה למטרה, קפיצות) וגם אתגר קוגניטיבי של הבחנה ושיוך. את המשחקים הנהדרים האלה יעבירו התלמידים לתלמידי מגמת התאטרון בכיתות ד' וה'.

שיעור אחרון - הערכה ורפלקציה

התלמידים משתפים בתהליך יצירת המשחקים: מחשבות, תהליך היצירה, הקשיים והצלחות. ובאיזה משחקים נהנו לשחק ומדוע.

לבסוף כדאי לעשות חידון או שאלון קצר לסיכום. בשלב זה כולם ניצחו! ☺

[תלמידי כיתה ו' במגמת התאטרון בית ספר לאמנויות ת"א משחקים במשחקים שהמציאו בנושא רכיבים בימתיים ורכיבים דרמטיים](#)

תפוזרת רכיבי תאטרון

מצאו את רכיבי התאטרון. רכיבים בימתיים הקיפו באדום, רכיבים דרמטיים הקיפו בכחול. העזרו ברשימה. המילים יכולות להיות כתובות מימין לשמאל, משמאל לימין ממעלה למטה ומלמטה למעלה. מחסן המילים נמצא ברשימה בצד שמאל. בהצלחה.

שחקן

חלל

דמות

מקום

זמן

תפאורה

עלילה

תאורה

שפה

מוסיקה

קונפליקט

נושא

תלבושות

אביזר

במה

רצון

א	ת	ה	ה	פ	ת	ק	ה	ש	מ	א
ט	ו	צ	ר	ש	א	פ	ן	מ	ז	ק
ש	מ	ק	ו	צ	א	ק	ו	ת	א	ת
ח	ד	י	א	ש	ו	פ	צ	א	ט	ש
ק	ט	ה	ת	פ	א	ו	ר	ה	ק	ה
ן	צ	י	ה	ה	ס	מ	ר	ת	י	א
ת	י	ק	ו	ט	ת	מ	ז	ח	ל	ל
ה	א	ו	ה	א	ס	ה	י	א	פ	ש
צ	ה	ל	י	ל	ע	ע	ב	ק	נ	ת
מ	מ	ק	ו	ם	ט	ם	א	ש	ו	נ
ם	ב	ש	ס	ם	מ	ו	ס	י	ק	ה
ש	ס	ה	ק	פ	צ	ט	ק	מ	ש	פ
ק	ם	ת	ו	ש	ו	ב	ל	ת	י	ט

ועוד מהנעשה בשטח

מגמת תאטרון תיכון שוהם, מתוך תרגילי בימיו 2018
שלושה במאים ובמאית אחת מכיתה י"ב הפיקו, עיבדו
וביימו את שאר תלמידי המגמה. מנחה: יגיל מריסין

1. "חנות קטנה ומטריפה" - הווארד אשמן

2. "בוינג, בוינג" - מארק קמלוטי

3. "קן הקוקיה" - דייל וסרמן

4. "עושה כרצונו" - מוטי לרנר

צרו איתנו קשר!

אפי וישניצקי לוי – מנהלת תחום הדעת תאטרון - effivi@education.gov.il
בן הכט, אפרת קדם, מיכל פלח, נגה אפרת ורותי בן דור – מדריכים ארציים - theater@education.gov.il

קול קורא לחשיפת פרויקטים בהערכה חלופית בחט"ע

בשנים האחרונות ההערכה החלופית הנה חלק משמעותי מדרכי הלמידה/ הוראה במערכת החינוך. בתחום הדעת תאטרון אתם המורים יוצרים פרויקטים מרשימים באופן שמזמן למידה חווייתית ויצירתית. פרויקטים אלה יכולים לשמש השראה לקהילת המורים כמו גם למורים בתחומי דעת אחרים. אנו מעוניינים לתת במה ליוזמות שלכם באופן שיאיר, יעשיר אתכם ברעיונות יצירתיים ויקדם את תחום הדעת שלנו.

אנו מבקשים להפיק קטלוג צבעוני ומושקע, שיציג פרויקטים נבחרים וישקף תהליך לימודי המשלב למידה חקרנית, בחירות אישיות, מחזות ומקורות שונים.

השילוב בין התאורטי למעשי בהובלת פרויקטים אלה מייצר תהליכים ותוצרים שנרצה להציג בגאווה בשדה החינוכי.

במידה ואתם מעוניינים לקחת חלק ולשתף ביוזמות שלכם, אנא מלאו את דף ההנחיות המצורף.

דף זה ילווה את התמונה שתציג את התוצר בקטלוג. בנוסף ניתן להוסיף קישור לקטע מצולם בווידאו.

דף מלווה פרויקט במסגרת הערכה חלופית

1. שם הפרויקט
2. שם בית הספר, כיתה, שם מורה
3. הנושא הנלמד (מתוך תכנית הלימודים)
4. היחידה/ות הנלמד/ות
5. מטרה/ות (פירוט היעדים הפדגוגיים והאמנותיים)
6. אבני הדרך (תיאור מהלך הפרויקט)
7. מדדי הערכה
8. רפלקציה (רשמים אישיים של המשתתפים)

- הנכם מתבקשים לצרף תמונה / קישור מתוך הפרויקט
- יש לצרף אישור הורים עבור תמונות התלמידים שיפורסמו בקטלוג
- נא להקפיד שאורכו של "דף תכנית" לא יעלה על עמוד אחד.

נבקש לשלוח הצעות על פי הפורמט לכתובת הדוא"ל effivi@education.gov.il

עד לתאריך 15 בינואר 2019

דוגמא:

1. **שם הפרויקט:** הצגת סצנות מתוך מחזה ישראלי
2. **שם בית הספר, כיתה, שם מורה:** כיתה יא'
3. **הנושא הנלמד -** (סוגיות חברתיות במחזאות הישראלית)
4. **היחידה/ות הנלמד/ות -** היחידה הרביעית מחזאות ישראלית והיחידה הראשונה שפת התאטרון
5. **מטרה/ות (פירוט היעדים הפדגוגיים והאמנותיים):**
 - הכרות עם מחזאות ישראלית
 - פיתוח של מיומנות חקר וחשיבה הקשרית
 - הכרות עם רכיבים דרמטיים ובימתיים ויישומם
 - פיתוח מיומנויות לניתוח פרשני של טקסט דרמטי
 - פיתוח מיומנות והרגלים במסגרת עבודת צוות ויצירה שיתופית
 - מתן ייצוג בימתי לרכיבים דרמטיים במסגרת הצגת סצנות
6. **אבני הדרך (תיאור מהלך הפרויקט):**
 - התלמידים קראו את המחזה הנבחר
 - התלמידים הכירו את עלילת המחזה: זמן ומקום, מבנה דרמטי (ליניארי, מעגלי או אחר), מהלך דרמטי (ממצב א' למצב ב') דמויות במחזה
 - התלמידים ניהלו שיח בנושא סוגיות חברתיות במחזה בהקשרן התקופתי ובהקשרן העכשווי
 - התלמידים בחרו בסצנה מתוך המחזה. הבחירה תשקף את הסוגיה החברתית אותה בחרו
 - התלמידים גבשו את מאפייני הדמות באמצעות השיח הדרמטי והוראות הבמה: רצון, מעצור, פעולות.
 - התלמידים הכירו את מערכות היחסים שיש לדמות עם דמויות אחרות במחזה מתוך השיח הדרמטי, הוראות הבמה ומאפייני הדמות שגיבשו בעצמם
 - התלמידים הציגו את הסצנות הנבחרות מתוך המחזה הנבחר הבחירות הדרמטיות והבימתיות ישקפו את הסוגיה החברתית בה בחרו התלמידים להציג.
7. **מדדי הערכה - על מה ניתן הציון? איך ניתן הציון?**
 - התלמידים זיהו את הסוגיות החברתיות בהן עוסק המחזה
 - התלמידים חקרו סוגיה חברתית נבחרת בהקשרה התקופתי והעכשווי
 - התלמידים ידעו להסביר בכתב את הקשר בין מאפייני הדמות, מקום ההתרחשות וזמן ההתרחשות לבין סוגיה חברתית נבחרת
 - התלמידים ידעו להצדיק את השימוש ברכיבים בימתיים כדי לעצב דמות, לעצב מקום וזמן. הבחירות העיצוביות ישקפו את שאלת התלמידים ביחס לסוגיה חברתית נבחרת
 - התלמידים ידעו להסביר את הקשר בין הרכיבים לסוגיות החברתיות
8. **רפלקציה (רשמים אישיים של המשתתפים)**
ציטוט של דברי התלמיד בעקבות העבודה שעשה.

קול קורא לחשיפת פרויקטים בחט"ב בנושא תאטרון במרחב הקהילתי

במסגרת הפעילות התיאטרונית במרחב הקהילתי בחטיבות הביניים, יצרתם אתם המורים, פרויקטים מרשימים המזמנים למידה חווייתית ויצירתית. פרויקטים ומיזמים אלה יכולים לשמש השראה לקהילת המורים בתאטרון, כמו גם למורים בתחומי דעת אחרים.

לכן, אנו מבקשים להפיק השנה קטלוג צבעוני ומושקע, בו נציג פרויקטים נבחרים וניתן במה ליוזמות שלכם, באופן שיעשיר אתכם ברעיונות יצירתיים, יקדם את תחום הדעת, וייקח חלק משמעותי בדרכי הלמידה/ הוראה במערכת החינוך.

במידה ותרצו לקחת חלק ולשתף במיזם או פרויקט שיצרתם, אנא מלאו את דף ההנחיות לתיאור הפרויקט. דף זה ילווה תמונה המתארת את הפרויקט, בנוסף ניתן להוסיף קישור לקטע מצולם.

דף מלווה פרויקט במסגרת תאטרון במרחב הקהילתי

1. שם הפרויקט
2. שם בית הספר, כיתה, שם מורה
3. תיאור קצר של הפרויקט
4. מטרות (מטרה אמנותית, פדגוגית, חברתית)
5. אבני הדרך (תיאור מהלך הפרויקט)
6. רפלקציה ורשמים אישיים

- יש לצרף תמונה / קישור מתוך הפרויקט
- יש לצרף אישור הורים עבור תמונות התלמידים שיפורסמו בקטלוג
- נא להקפיד שאורכו של "הדף המלווה" לא יעלה על עמוד אחד.
- ניתן לשלוח דף מלווה ותיעוד גם משנים קודמות.

נבקש לשלוח הצעות על פי הפורמט לכתובת הדוא"ל effivi@education.gov.il

עד לתאריך 15 בינואר 2019

דוגמא לפרויקט בחט"ב בנושא תאטרון במרחב הקהילתי

1. **שם הפרויקט:** הסיפור מאחורי החומה ברחוב אוליפנט בתל אביב.
2. **בית-ספר** לאמנויות קמפוס אריסון ת"א, כיתה ז', בהנחיית רותי בן דור ושיר אדליסט.
3. **תיאור הפרויקט:** ברחוב אוליפנט קיימת חומה, שריד מהחומה שהקיפה את המשק החקלאי הטמפלרי, חוות רואהם מהמחצית השנייה של המאה ה-19. בית הספר לאמנויות קמפוס אריסון יושב על השטח בו הייתה החווה. כחלק מפרויקט "בתים מבפנים" 2015 של עיריית תל-אביב, המחזוזה תלמידי כיתה ז' מבית-ספר לאמנויות, סצנות מחיי הטמפלרים שחיו בחווה, בהשראת תיעוד היסטורי. סוג התאטרון הנבחר היה שילוב של תיאטרון מוזיאלי, תאטרון-סיפור ותאטרון תלוי מקום.
4. **מטרות (מטרה אמנותית, פדגוגית, חברתית)**
 - לחשוף את התלמידים לסביבה בה הם מבליים שעות רבות ביום ולהכיר את ההיסטוריה של המקום.
 - להתנסות בסוג התאטרון 'תאטרון-סיפור', להבחין בין סיפור אפי לעלילה דרמטית, להביא את הסיפור ההיסטורי לידי מבע בימתי
 - גיבוש הקבוצה סביב פרויקט משותף הזוכה לחשיפה על-ידי הקהילה התל-אביבית המקומית.
5. **אבני הדרך (תיאור מהלך הפרויקט)**
 - חקר הטמפלרים והחוות החקלאיות בת"א שכלל סיור בשרונה, הרצאה על-ידי מומחה לנושא, עיון בתיעוד מהתקופה הכולל טקסטים ותמונות.
 - המחזה לסצנות קצרות בהשראת עבודת החקר
 - העמדת הסצנות, עבודה עם אביזרים ותלבושות וחזרות לאורך החומה.
6. **רפלקציה ורשמים אישיים**

מדברי התלמידים: "הפרויקט היה מרתק, למדנו המון דברים חדשים"; "המקום בו אנחנו לומדים קיבל משמעות"; "פתאום כשאני מסתכלת על החומה היא כבר חלק מסיפור ולא סתם קיר"; "היה כיף שכל מיני אנשים, לא מבית הספר ולא ההורים שלנו, ראו את ההצגות שלנו ונהנו";

"הרגשתי שאני חלק ממשהו גדול יותר".

